

68-72-72/2
16.06.17р.

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата педагогічних наук

Бондарчук Олени Анатоліївни

на дисертаційне дослідження **Яремко Галини Володимирівни**

«Професійний розвиток учителів загальноосвітніх шкіл Австралії»,

представленого на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук

за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки.

На початку третього тисячоліття однією з провідних тенденцій суспільного поступу стала інтернаціоналізація освітнього простору, політичне і культурне зближення країн світової спільноти. Освіта за своїм сутнісним змістом і державною вагомістю є тією складовою суспільного життя, яка перебуває в діалектичному зв'язку з політичним, соціальним, економічним та культурним розвитком суспільства. Успішний досвід освітніх перетворень накопичено протягом останніх десятиліть у розвинених країнах світу, зокрема в Австралії. Цей досвід є передусім національним надбанням, детермінованим історичними традиціями, актуальним станом політичного та економічного розвитку країни, національної освітньої системи, особистим внеском окремих політиків, освітніх діячів, педагогів-практиків, що відіграли в імплементації національних освітніх реформ суттєву роль. Разом з тим сьогодні ми можемо констатувати, що теоретичні і технологічні засади австралійського досвіду освітніх реформ вже перетворилися на складову міжнародного досвіду, так само, як успішні освітні реформи інших розвинених країн. Однак величезний обсяг аналітичних матеріалів, накопичений міжнародною експертною громадою, не заперечує потреби у подальших дослідженнях, оскільки процеси змін мають неперервний характер.

На сучасному етапі перед педагогічною освітою України постали нові завдання. Вони потребують нових підходів до підготовки фахівця, здатного до креативної діяльності, відповідного реагування на вимоги часу, поглиблення і вдосконалення професійних компетентностей тощо. Адже саме від вчителя,

його особистісних характеристик залежить реалізація навчальних планів, якість освітніх послуг, виховання учнів як у процесі навчання, так і в позанавчальний час. Тому дослідження проблеми професійного розвитку учителів видається нам завданням невідкладним.

У цьому контексті дисертаційна робота Яремко Галини Володимирівни «Професійний розвиток учителів загальноосвітніх шкіл Австралії» набуває особливої актуальності і підтверджує своєчасність дослідження проблеми.

Підкреслимо, що особливості професійної підготовки вчителів у розвинених країнах вже стали предметом значної кількості досліджень вітчизняних науковців, у тому числі і фундаментальних наукових розвідок. Однак, попри серйозні наукові здобутки вітчизняних науковців, потенціал компаративних досліджень у цій сфері не є вичерпаним, тому висвітлення обраної пошукачкою теми є доцільним.

На високому науковому рівні дисертанткою обґрунтовано вибір теми, схарактеризовано коло суперечностей, розв'язанню яких сприятиме дослідження, окреслено стан розроблення проблеми в Україні, визначено релевантне проблемі дослідження коло першоджерел, основу якого склали, передусім офіційні документи освітніх реформ в Австралії, аналітичні праці зарубіжних та вітчизняних теоретиків з проблем неперервної педагогічної освіти та професійного розвитку вчителів.

Відповідно до завдань дослідження авторка використала адекватні методи наукового пошуку, зокрема комплекс *теоретичних методів*: порівняльно-історичний метод, що сприяв вивченню документів, нормативно-правових актів та законів про освіту, науково-педагогічної літератури, навчальних планів і програм; індукція та дедукція – для збору дослідницького матеріалу, його узагальнення та інтерпретації окремих педагогічних явищ; логічний метод, що уможливив виявлення закономірностей створення понять та суджень у сфері професійного розвитку вчителів; аналітичний – з метою отримання різносторонніх відомостей про теоретичні та практичні аспекти неперервного професійного розвитку; описовий, статистичний, порівняльний,

що дав змогу виявити особливості професійного розвитку вчителів загальноосвітніх шкіл Австралії, його змістове наповнення, методи та форми його реалізації; прогностичний метод – з метою обґрунтування можливостей використання ідей та досвіду професійного розвитку вчителів Австралії в Україні; *емпіричних методів*: анкетування та інтерв'ювання вчителів загальноосвітніх шкіл, шкільних лідерів для збору первинної педагогічної інформації; анкетування та опитування науково-педагогічних працівників, адміністрації та студентів факультетів і шкіл освіти, представників педагогічних організацій та асоціацій Австралії для з'ясування особливостей співпраці із загальноосвітніми школами за допомогою сучасних ІТ-технологій; впровадження та експертиза придатності монографії. Отже, вірогідність одержаних автором наукових результатів не викликає сумніву, оскільки вони досягнуті завдяки доцільному використанню комплексу релевантних взаємопов'язаних дослідницьких методів.

Найбільш вагомими науковими результатами дисертаційного дослідження Галини Володимирівни Яремко, що складають його новизну, ми вважаємо, передусім, такі:

1. Авторське визначення професійного розвитку учителів загальноосвітніх шкіл як комплексного соціального і культурного феномену та поліфункціональної системи взаємозв'язаних компонентів, а також неперервного процесу поглиблення знань, удосконалення вмінь і навичок, формування цінностей та ставлення, що розпочинається на етапі початкової підготовки вчителів і триває впродовж усієї фахової діяльності, а його метою є удосконалення процесу навчання та викладання, покращення діяльності школи і професійної спільноти загалом. У його основу покладено різноманітні наукові підходи (системний, структурно-функціональний, андрагогічний, компетентнісний, особистісний, змістовий, діяльнісний, конструктивістський, гуманістичний, акмеологічний, аксіологічний, інструментальний, інтеркультурний). Аналіз класифікації етапів розвитку кар'єри вчителів і чинники (особисті,

соціальні, культурні, професійне середовище, колеги, педагогічні уподобання, етап розвитку кар'єри тощо), які впливають на професійне зростання педагогів.

2. Дослідження генезису стандартів професійного розвитку вчителів загальноосвітніх шкіл Австралії, який займає провідне місце в контексті соціокультурного та економічного розвитку суспільства, що відображено у низці програмних документів, затверджених міністрами освіти штатів і територій Австралії. Характеристика трьох періодів: I період (кінець ХХ століття) – досліджень зарубіжного досвіду; II період (2000–2010 рр.) – децентралізації процесу стандартизації; III період (2010 р. – сьогодні) – уніфікації стандартів професійного розвитку. У дослідженні подано структуру стандартів, що охоплює чотири етапи кар'єри вчителя (вчитель-початківець, досвідчений учитель, висококваліфікований учитель, лідер), три компоненти (професійні знання, професійна практика, професійна взаємодія) та сім стандартів (обізнаність із учнями та тим, як вони навчаються; знання предмета та методики його викладання; планування та ефективного викладання і навчання; створення та підтримування сприятливого і безпечного навчального середовища; оцінювання та звітування про навчання учнів; залучення до професійного навчання; професійне спілкування з колегами, батьками/ опікунами, громадськістю).
3. З'ясовано, що сучасна неперервна педагогічна освіта ґрунтується на австралійській системі кваліфікацій, яка охоплює десять рівнів і забезпечує гнучкість, багаторівневність та багатофункціональність. Їй притаманна така структура: початкова педагогічна освіта (відбір абітурієнтів на освітньо-професійну програму підготовки педагога, освітньо-професійні програми підготовки бакалавра, магістра / спеціаліста, доктора); післядипломна педагогічна освіта (освітньо-професійні програми підготовки бакалавра, магістра / спеціаліста, доктора; професійний розвиток). Доведено, що професійний розвиток учителів загальноосвітніх шкіл Австралії ґрунтується на національних стандартах, що передбачають освоєння або

поглиблення знань, формування та розвиток умінь і навичок, розвиток професійних цінностей за допомогою використання формального (забезпечується офіційними провайдерами: воркшопи, семінари, навчання он-лайн; школами та роботодавцями: дні професійного розвитку, проведення дослідження, проекти, менторство; організаторами конференцій, семінарів, друкованими педагогічними засобами) та неформального (читання й обговорення фахової літератури; професійні чи колегіальні зустрічі, обговорення професійної практики; участь у роботі творчих груп) навчання.

Не викликає сумніву практична цінність роботи, оскільки запропонований матеріал може широко використовуватись як в науково-дослідній роботі, так і в академічному процесі педагогічних навчальних закладів.

Дисертаційне дослідження Яремко Галини Володимирівни складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (опрацьовано 313 науково-педагогічних джерел, з них 222 – іноземними мовами). Адекватний і коректний переклад цитат із джерельної бази засвідчує високий фаховий рівень дисертантки і підтверджує значну новизну опублікованих матеріалів.

Зміст автореферату відображає основні положення дисертації. Матеріали рецензованої наукової розвідки пройшли необхідну апробацію, обговорювалися на представницьких міжнародних та всеукраїнських наукових конференціях.

Основні положення дисертаційного дослідження висвітлено у 15-ти працях (з них 14 одноосібні): 1 монографія, 5 статей – у наукових фахових виданнях України, 1 стаття – у науковому періодичному виданні іншої держави, 1 стаття – у виданні, що включене до наукометричних баз даних, 7 тез доповідей – у збірниках матеріалів конференцій, з достатньою повнотою відображають основні положення й висновки дисертації та цілком відповідають установленим вимогам.

Одержані дисертанткою результати достатньо переконливо представлено у висновках до розділів та загальних висновках, які відповідають найважливішим положенням рецензованого дослідження та його завданням.

На позитивну оцінку заслуговують додатки до дисертаційної роботи, які вдало доповнюють її зміст. Всі додатки дисертації слушні, оскільки надають додаткову інформацію та ілюструють основний текст дисертації.

Позитивно оцінюючи результати дослідження Галини Володимирівни Яремко, вважаємо за потрібне висловити деякі зауваження і побажання:

1. На нашу думку, слід було б надати в дисертаційному дослідженні переклад англомовних слів: «менторство», «коучинг», «воркшоп», «кейс», так як ці слова мають власні українські відповідники.
2. У другому розділі «Професійний розвиток учителів загальноосвітніх шкіл Австралії у нормативно-правовому дискурсі» доцільно було б проаналізувати програмні документи, затверджені міністрами освіти штатів і територій Австралії, датовані пізніше 2008 року.
3. У підрозділі 3.4 с. 205 йдеться про керівників загальноосвітніх шкіл Австралії. Відомо, що в Австралії розроблено Національні стандарти професійного розвитку для керівників шкіл. Цікаво було б дізнатись про їх зміст та особливості їх запровадження.
4. Доцільно було б в додатках представити зміст окремих програм професійного розвитку вчителів в Австралії, адже авторка лише надала модель професійного розвитку вчителів на основі використання інформаційно-комунікаційних технологій.
5. На нашу думку, дисертаційне дослідження лише виграло б, якби авторка визначила б відмінності та недоліки України та

Австралії на шляху до вдосконалення професійного розвитку учителів на сучасному етапі.

6. Варто було б систематизувати документи українських та австралійських реформ щодо професійного розвитку учителів за часом прийняття та типом документу у формі хронологічної таблиці.

Слід вказати, що вказані зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження Яремко Галини Володимирівни. Аналіз дисертації, автореферату та опублікованих наукових праць Яремко Галини Володимирівни дає підстави зробити наступний загальний висновок: дисертація «Професійний розвиток учителів загальноосвітніх шкіл Австралії» є самостійною, завершеною працею на актуальну наукову тему, в якій на основі виконаних авторкою досліджень сформульовані та обґрунтовані наукові положення, висновки і практичні рекомендації. Дисертаційне дослідження відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів» (постанова №567 від 24.07.2013 р.), а його авторка заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 – історія педагогіки та загальна педагогіка.

Офіційний опонент –
кандидат педагогічних наук,
старший методист
Перших Київських курсів іноземних мов,
Управління освіти і науки
Кам'янець-Подільської міської ради

О. А. Бондарчук

Підпис кандидата педагогічних наук
Бондарчук О.А.
підтверджую
директор ІІІ «Перші Київські курси іноземних мов»

І. А. Ярема